

Na sončnem grebenu visoko nad Sočo

Polovnik

Matija Turk

Med Žago in Kobaridom se nad levim bregom reke Soče dviga dolgi greben Polovnika. Vzporedno s tokom Soče narašča njegova višina, ki najvišjo točko doseže na Krasjem vrhu, 1773 m, ki je edini vrh v grebenu, na katerega pelje označena planinska pot. Na ostale vrhove: Veliki Polovnik, 1471 m, Vrh travnika, 1476 m, Špik, 1482 m, ter na markantnejši Pirhovec, 1663 m, in Veliki vrh, 1764 m, vodijo neoznačene vojaške, pastirske in lovske poti.

Greben Polovnika, okoli katerega naredi Soča velik ovinek pri Žagi. V ozadju Krn.
Foto: Oton Naglost

Severne, bovške strani, bukovi gozdovi segajo visoko pod greben in počasi preraščajo njegove nižje, bolj zaobljene vrhove. Zato daje Polovnik, če si ga ogledujemo s Kanina ali Rombona, vtis zaraščene in neprivačnega grebena. K temu dodatno prispeva bližina višjega in bolj vitkega grebena Kal-Vršič-Krnčica, nad katerim bedi nezgrešljiva podoba Krna. Popolnoma drugačno sliko od severne kaže južna plat Polovnika, kjer se travnato-skalna pobočja strmo spuščajo naravnost proti Soči.

Z naraščajočo višino pa se redči tudi gozd in greben postaja vse bolj odprt in razgleden. Zato se vsakomur, ki se povzpne na Pirhovec, Krasji ali Veliki vrh, zagotovo vtisnejo v spomin razkošni pogledi na Krnsko pogorje, Kaninske gore in smaragdno Sočo, najlepšo reko Evrope, kot jo je vneseno imenoval Julius Kugy. Na Polovniku nas prevzame občutek, da smo se znašli prav v najlepšem kotičku soških gora, nad katerimi ponosno kraljuje Krn.

Zapuščene planine

V času pred prvo svetovno vojno, ko Polovnika še niso po dolgem in počez prepredale vojaške mulatjere, je nanj vodila pastirska pot iz Loga Čezsoškega. Planini Polovnik, opuščeni okoli leta 1960, so pripadale obširne travnate planjave na slemenu Velikega Polovnika in vzhodno od njega. Na planini se je

poleg drobnice pasla tudi goveja živina. Od prvotnih stanov je ostalo komaj kaj sledov, ruševine, ki jih danes srečamo ob poti, pripadajo novejšim stanom, ki so jih zgradili tik pred drugo svetovno vojno. Gradnjo novih zidanih in betonskih objektov so olajšale vojaške poti in obilica gradbenega materiala, ki ga je za seboj pustilo vojaštvo. Ker je Polovnik brez tekoče vode, so na novi planini zgradili velik zbiralnik za kapnico, saj so morali prej pastirji hoditi po sneg v snežno jamo daleč pod Pirhovec. Na severni strani Polovnika leži sredi težko prehodnega kraškega sveta pod Velikim vrhom planina Jama, uničena in zapuščena med prvo svetovno vojno, po kateri se ni več opomogla. V bližini se odpira Pertna jama, po kateri je planina najverjetneje dobila ime. V okolici je še več jam in brezen, v katerih so pastirji

nabirali sneg za vodo. Na mestu nekdanjega pastirskega stanu so lovci postavili kočjo. Okolica je že vsa zaraščena in težko si je predstavljati, da so še pred stoletjem planinski pašniki segali vse do melišč pod grebenom Krasjega in Velikega vrha. Na tej planini so prebivalci Čezsoče pasli ovce in koze, saj zaradi zahtevnega kraškega sveta ni bila primerna za govejo živino. Staro pastirsko pot, ki vodi iz doline Slatenika, danes uporabljajo lovci, ki še edini skrbijo, da se poti na Polovniku povsem ne zarastejo.¹

Največja planina na Polovniku je bila planina Dolec, ki pa je bila v lasti prebivalcev kobariške strani. Leži sredi širokega dola med Pirhovcem in Velikim vrhom. Od nje je ostalo le nekaj podrtih zidov.

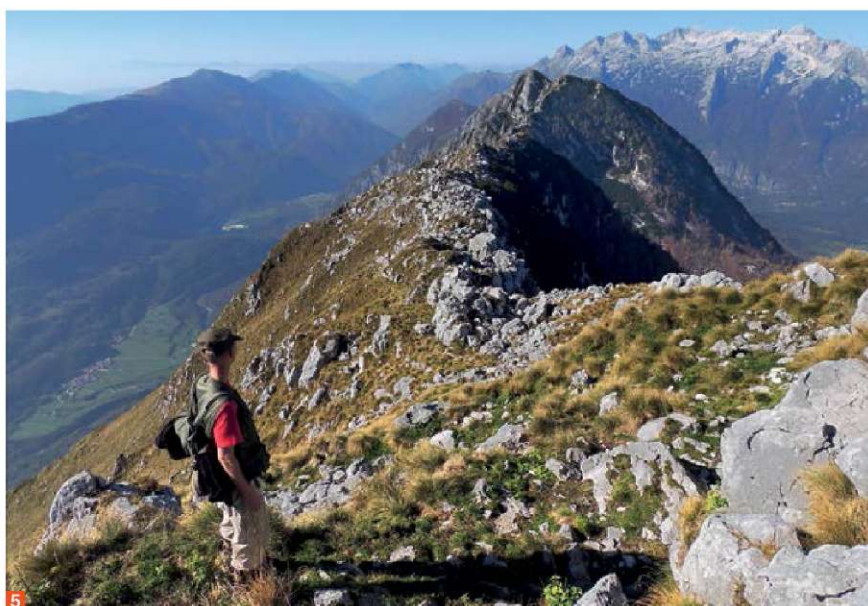
¹ Več o planinah Polovnik in Jama v: Miroslav Kajzelj, *Bovško: od doline do planine*, Debora 2011.

1 Polovnik v vojni

Polovnik so med prvo svetovno vojno brez boja zasedli Italijani. Svoje prednje linije so imeli na pobočju nad potokom Slatenik in pri planini Predolina, kjer so jim z Javorščka v lonce gledali Avstrijci. Ker je bil sam greben z niže ležečo obrambno črto dobro zavarovan pred nenadno zasedbo sovražnika, so Italijani na njem začeli izvajati obsežna gradbena in utrjevalna dela. Mulatjera, ki vodi od okljuka Soče pri Žagi na Veliki Polovnik, je prava gradbena mojstrovina. Čeprav v začetku slabo vidna in marsikje podrta, je ponekod široka kot prava cesta. Večji del je vsekana v živo skalo, hudourniška korita premoščajo betonski mostički. Takšna je tudi mulatjera iz Magozda na planino Dolec, kjer je stalo veliko vojaško naselje, od katerega so ostale le terase barak in razvejana mreža vojaških poti. Če bi vojna trajala še leto dlje, bi Italijani vzdolž celotnega grebena zgradili mulatjero, tako pa se ta vzhodno pod Velikim vrhom konča in do Krasjega vrha se je

1 Krasji vrh nad Drežniškimi Ravnami. Desno pod njim vodi cesta na planine Zapleč, Zaprikraj in Predolino. Foto: Matija Turk

2 Spomenik italijanskemu topniškemu častniku pod Krasjim vrhom je eden najlepših vojnih obeležij v gorah nad Sočo. Foto: Matija Turk

3 Po pobočju Velikega vrha nad planino Dolec se vijejo vojaške poti. Desno Krn. Foto: Matija Turk

4 Proti Pirhovcu čez zapuščeno planino Polovnik Foto: Matija Turk

5 Na grebenu Krasji vrh–Veliki vrh Foto: Matija Turk